

ZPRAVODAJ

**PRACHATICKÉHO MUZEA
3 - 4/2016**

Podzim-zima 2016

VÝSTAVY:

HLAVNÍ BUDOVA - Velké náměstí 13

10. června Za poklady ze starých šperkovnic, truhel a skříní
Ženské módní doplňky do poloviny 20. století - výstava sběratelky
Mileny Drtinové (do 11. 9.)
4. října Co s tím strdím? - výstava o včelařství, voskařství a perníkářství
(do 30. 12.)

Nové nálezy kovových předmětů z Prachaticka

Prachatické muzeum 6.4. - 5.6. 2016

Výstava představila veřejnosti nové nálezy kovových předmětů z doby bronzové a doby železné z okresu Prachatice. Vystaveny byly zbraně, šperky a nástroje, které byly nalezeny v letech 2007-2015 amatérskými hledači pokladů a předány do muzejních sbírek, nebo alespoň zapůjčeny k řádné dokumentaci. Převážně se jednalo o ojedinělé nálezy, ale podařilo se získat také tři depoty.

Na rozdíl od jiných skupin movitých archeologických pramenů lze kovové předměty díky moderní technice - detektorem kovů - velmi snadno a efektivně vyhledávat. Tak zvaných „hledačů pokladů“ jsou dnes již tisíce a množství jimi nalezených předmětů historické hodnoty je nepředstavitelné. Bohužel do rukou archeologů se jich ze skutečně nalezeného počtu podle odhadů dostanou pouhá promile.

Všechny nálezy, které jsou předány do muzejních sbírek, zůstanou zachovány i se svými nálezovými okolnostmi pro budoucí generace. Ty pak

mohou s jejich pomocí doplňovat, upřesňovat a někdy i opravovat naše současné poznatky o jednotlivých obdobích vývoje člověka a jeho kultury. Nálezy jsou podle potřeby vystavovány v různě zaměřených expozicích nebo výstavách a prakticky neustále jsou předmětem studia odborníků i amatérských badatelů.

Cílem výstavy bylo především upozornit na velké množství pravěkých kovových předmětů nalézáných amatérskými hledači pokladů. Tyto artefakty zůstávají ukryty před odbornou i laickou veřejností v soukromých sbírkách, kde často postupem času přichází o své nálezové okolnosti. Bez nich se bohužel stávají, z mnohdy historicky velmi cenných a unikátních nálezů, pouze „němé“ starožitnosti. Nezbývá než doufat a přát si, aby se archeologické předměty z nespočtu drobných soukromých sbírek postupně dostaly do muzeí a umožnily nám tak rozšířit naše dosavadní znalosti a obohatit historii.

Za poklady ze starých šperkovnic, truhel a skříní

Ve dnech 10.6. - 11.9. 2016 hostilo Prachatické muzeum výstavu ze sbírek Mileny Drtinové. Sběratelka, která si své publikum našla již při výstavách v Praze a Písku, nebo na zámku Orlík, se v Prachaticích zaměřila především na dámskou módu a doplňky. K vidění bylo nespočetné množství předmětů z 19. a 1. poloviny 20. století. Vějíře, jehlice do klobouků, brože,

Bohatě zdobené pánské vycházkové hole

luxusní kabelky z reptilií, vyšíváné skleněnými perličkami nebo gobelínové. Nově pro nás paní Drtinová zařadila i kolekci kloboučků nebo dobové šaty a secesní vycházkové kostýmy. Nechybělo samozřejmě ani prádlo a stříbrné nebo smaltované toaletní soupravy. Návštěvníci měli možnost nahlédnout také do světa dětí, který kromě oblečení charakterizovala i sbírka starožitných hraček a kočárků. Třešničkou na dortu pak byl mužský svět, zastoupený především vycházkovými holemi.

K výstavě byla připravena muzejní noc, která byla zároveň vernisáží výstavy. Zahrál na ní Klarinetový soubor Prachatice a promluvila Milena Drtinová, která pro návštěvníky připravila dvě komentované prohlídky výstavy. Hojně navštívené byly i přednášky o viktoriánské módě a úskalích hygieny, které připravila Kateřina Mrázková, známá jako Victorian Catherine. Děti si zatím mohly pod vedením zkušených korálkářek vyrobit vlastní šperk. Muzejní noc zpestřilo již tradičně také vystoupení souboru ŠOS Prachatice.

Co s tím strdím? Včelařství, voskařství, perníkářství

Autorská výstava Prachatického muzea si kladla za cíl především ukázat práci včel a včelařů v kontextu historických řemesel, která včelí produkty zpracovávala. Ve spolupráci s prachatickou Základní organizací Českého svazu včelařů se podařilo představit nejen včelařské pomůcky z doby nedávno minulé, ale i celou historii českého včelařského spolku v Prachaticích, který má na svém kontě bezmála 95 let trvání. Díky předmětům, pocházejícím z dalších 15 institucí, bylo možno návštěvníky seznámit i téměř se samými počátky včelaření v jižních Čechách.

Svícný na voskové sloupky

Pomůcky pro výrobu slaměných úlů, vpravo figurální úl a vyřezávaný vlet do úlu

Betlém z 18. století, kombinace voskových prvků s jinými materiály

Samostatná část byla věnována řemeslům zpracovávajícím ono pověstné strdí. Voskařství a perníkářství byla zpracovávaným materiálem natolik propojena, že je často vykonával jeden řemeslník. Díky badatelskému úsilí kurátorky Mgr. Petry Richterové bylo možno představit i konkrétní jména těchto prachatických řemeslníků. Zatímco perníkářství bylo na výstavě zastoupeno především výrobními nástroji, tj. perníkářskými formami, voskařství nechalo nahlédnout nejen pod pokličku výrobního procesu, ale předvedlo i konkrétní výrobky. Šíře použití vosku v minulosti se pak stala pro nejednoho návštěvníka opravdovým překvapením.

Historické medomety

Domečkové úly z Vacova

Perníkářské formy a válečky

K výstavě připravila kurátorka výstavy také řadu doprovodných akcí. Kromě komentovaných prohlídek pro školy to byla přednáška naší přední odbornice na problematiku voskařství, PhDr. Lenky Blažkové, PhD. z Hornického muzea v Příbrami. Každý účastník přednášky si dokonce mohl vyzkoušet odlévání voskových obětí. Školy navštívily výstavu s komentářem zkušené včelařky Marie Beránkové, s níž si zároveň děti mohly vyrobit svíčku z voskového plátu.

Pro rodiny s dětmi byla určena perníčková dílna, která proběhla ve spolupráci s Muzeem české loutky a cirkusu. Děti si vyzkoušely zdobení perníčků polevami a nalepováním obrázků, ale i výrobu tradičního perníku tlačného do forem. S problematikou moderního voskařství pak seznámil návštěvníky pan Pixa a jeho spolupracovnice, které nejen že předvedly, jak se co dělá, ale umožnily také zvědavcům na vlastní kůži si vše vyzkoušet.

Dobř (Pošumavské záměčky 12.)

Jedním z nejmalebnějších míst v Pošumaví je malá vesnička Dobř u Vacova. Na vysoce položené náhorní planině nad romantickým údolím potoka Peklov se mezi venkovskými staveními skrývá řada historických památek. Polozřícená gotická tvrz s novějším zámekem, kostel Panny Marie s malým hřbitůvkem a kaple svatého Jana a svatého Pavla s románskými prvky a vzácnými renesančními zvony. Tato kaple stojí na osamělém návrší na sever od obce a je od ní překrásný výhled na zvlněný a zalesněný kraj

Barokní zámek

směrem k Volyni a ke Strakonici. Tady někde definitivně končí vážná a podmračená Šumava a začíná teplejší a líbeznější předhůří ubíhající na sever až kamsi do nitra Čech.

Vchod do zámeckého areálu

V raném a vrcholném středověku byl ještě zdejší kraj pokryt rozsáhlými hvozdami plnými zvěře a od souvislého pohraničního pralesa jej oddělovaly jen izolované ostrůvky osídlení. Podle pověsti tu na počátku 11. století lovil kníže Oldřich, v lesní pustině zabloudil a v té chvíli jej napadl divoký kanec. V nouzi nejvyšší přispěchal mlynářský chasník Koc a knížete zachránil. Oldřich se mu odměnil povýšením, erbem zlatého mlynářského kola a darováním celé okolní krajiny do vlastnictví. Statečný zachránce se potom stal předkem Koců z Dobrše, jednoho z nejrozšířenějších šlechtických rodů v celém Pošumaví. Tolik pověst, která se s romantickou nadsázkou snaží vysvětlit původ erbu významné rodiny. Ve skutečnosti se ves Dobrš a její první známý majitel uvádějí až v roce 1377. Přibík z Dobrše měl přízvisko Kocík a právě on stojí na počátku rozrodu pánů Koců z Dobrše. V jeho době již zdejší tvrz s největší pravděpodobností stála, ale její původní vzhled vzal za své během husitských válek. Kocové stáli totiž jako služebníci strakonických johanitů na katolické straně a husité jejich sídlo téměř zničili. Potomci Přibíka Kocíka však tvrz znovu vystavěli a ještě rozšířili a jedna větev rodu Koců na ní sídlila až do třicetileté války. Václav Koc z Dobrše přistavěl na sklonku 16. století k původní gotické stavbě nové trojkřídlé renesanční sídlo pokryté sgrafity a na svou dobu poměrně výstavné. Toto sídlo se nám zachovalo dodnes, částečně v ruinách

Tvrz a zámek od severu

Kaple sv. Jana a Pavla

a částečně stále obydlené jednotlivými nájemníky. Během třicetileté války Kocové své rodové sídlo ztratili a do počátku 18. století se tu vystřídalo několik rodů - Kavkové z Říčan, Jeníškové z Újezda, Chřepičtí z Modliškovic a hrabata Althannové. Althannové dali na samém konci 17. století částečně strhnout původní gotickou tvrz a na jejím místě začali stavět nový dvoupatrový barokní zámek. Dokončila jej až nová vrchnost kníže Adam František Schwarzenberg, který Dobrš koupil v roce 1707 a začlenil ji do svých rozsáhlých jihočeských držav. Od té doby na tvrzi a zámku sídlila jen hospodářská správa a zaměstnanci velkostatku a po roce 1800 byl celý objekt rozprodán soukromníkům. V novém zámku byla dlouhou dobu škola a později obchod. Za první světové války si zřícenou část dobršského feudálního sídla koupil pan Josef Menčík, potomek vladyckého rodu, známý po celém okolí jako "rytíř Menčík". Podivínská postava tohoto majitele má rysy Dona Quijota a nelze jí upřít sympatické rysy romantického bojovníka za staré pořádky a ctnosti a proti nové necitelné době. Rytíř Menčík se pokusil zachránit starou tvrz před zkázou a snažil se v ní žít jako středověký feudál. Z ciziny si přivezl brnění, jezdil v něm po okolí, navštěvoval různé slavnosti a pouti a brzy se stal rázovitou figurou kraje pod Javorníkem, zvaného Podlesí. Sbíral také rozmanité starožitnosti a podařilo se mu shromáždit rozsáhlou kolekci, získal například staré varhany z hradního kostela na Rábí. Své polorozpadlé sídlo si zařídil podle svých představ o středověku a zval do něj jednotlivé návštěvníky i celé výpravy školních dětí. S nadšením a hrdostí ukazoval své poklady, vyprávěl

Rytíř Menčík - Kronika Čkyně

o minulosti a seznamoval s ideály rytířského středověku. Lidmi, kteří jej znali, býval nazýván fousatý táta nebo poslední rytíř a do role posledního rytíře se do značné míry sám vcítil a snažil se do ní stylizovat. Snažil se žít čestně a bez závislosti na mamonu a hmotných statcích, k ostatním se choval velkoryse a s vstřícnou pohostinností. Říkal, že středověký rytíř musel být hlavně statečný a moderní rytíř by měl mít hlavně velkého ducha. Že sám v sobě obojí do značné míry spojil, to dokázal v osudových zářijových dnech roku 1938. Když se podle mnichovské dohody československé jednotky stáhly z hranic a německá armáda začala obsazovat pohraničí, vyjel rytíř Menčík na koni, v rytířské zbroji a s halapartnou proti německým tankům a postavil se jim u Bučiny na Šumavě. S bláznivou, ale obdivuhodnou odvahou se pokusil sám zastavit ocelovou armádu moderní doby. Jako český vlastenec odmítl vydat české hranice a německým vojákům musel připadat jako přízračné zjevení z jiné doby. Považovali jej za blázna a nijak mu neublížili, snad sehrál svou roli i vojácký obdiv k statečnému nepříteli. Poslední rytíř tak mohl dožít na svém středověkém "hradě" Dobrši. Leží pochován na místním hřbitůvku a s ním jeden z posledních pozůstatků statečného a čestného rytířství, které odmítá otročit předmětům, penězům a ziskným krátkozrakým zájmům. Snad se jeho duch zachoval v zšeřelém zdivu staré tvrze a možná k nám promlouvá v šelestu listů u románské kaple svatého Jana a Pavla, odkud je tak krásný pohled na malebné Podlesí.

PUBLIKACE K ZAKOUPENÍ:

ZLATÁ STEZKA - Sborník Prachatického muzea - ročník 14, 2007 (92,-Kč)
- ročník 15, 2008 (120,-Kč)
- ročník 16, 2009 (140,-Kč)
- ročník 17, 2010 (85,-Kč)
- ročník 18, 2011 (93,-Kč)
- ročník 19, 2012 (117,-Kč)
- ročník 20, 2013 (105,-Kč)
- ročník 21-22, 2014-2015 (117,-Kč)
- ročník 23/1, 2, 2016 (240,-Kč)

STARÉ STEZKY - Supplementum (290,-Kč)
ZLATÁ STEZKA 1. - František Kubů, Petr Zavřel (130,-Kč)
ZLATÁ STEZKA 2. - František Kubů, Petr Zavřel (150,-Kč)
ZLATÁ STEZKA 3. - František Kubů, Petr Zavřel (180,-Kč)
ZLATÁ STEZKA 4. - František Kubů, Petr Zavřel (495,-Kč)
PŘÍBĚHY Z PLÁNÍ - Pavel Fencel, Jan Antonín Mager (40,-Kč)
KLOSTERMANNOVÉ NA ŠUMAVĚ - Jan Antonín Mager, Pavel Fencel (30,-Kč)
KAPLE PRACHATICKA POHLEDEM GENEALOGA - Jan Antonín Mager (65,-Kč)
RYTMISTR FRANZ WOLSCHANSTKY - Jan Antonín Mager (35,-Kč)
PRACHATICKÁ MADONA, katalog výstavy - Zdenka Oberfalcerová (30,-Kč)
CO S TÍM STRDÍM?, katalog výstavy - Petra Richterová (40,-Kč)
SZEBSOVY DĚTI - Lukáš Smola (85,-Kč)
CHTĚLI ŽÍT - Jan Antonín Mager (40,-Kč)

KONTAKT:

Prachatické muzeum
Velké náměstí 13, 383 01 Prachatice
tel.: 388 311 419
E-mail: muzeum@prachatickemuzeum.cz
www.prachatickemuzeum.cz

Zpravodaj Prachatického muzea
Text: odborné oddělení PM
Grafické zpracování, tisk: Zdenka Oberfalcerová
Vydalo: Prachatické muzeum 2016
Propagační tiskovina - neprodejné

Titulní strana: Ježíšek jako Dobrý pastýř, vosk, hedvábí, papír,
Prachatické muzeum